

**DOKTORI (PhD) ÉRTEKEZÉS
TÉZISEI**

TÓÁSÓ SZILVIA

Mosonmagyaróvár

2006

DOKTORI (PHD) ÉRTEKEZÉS TÉZISEI

**NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM
MEZŐGAZDASÁG- ÉS ÉLELMISZERTUDOMÁNYI KAR
MOSONMAGYARÓVÁR
GAZDASÁGTUDOMÁNYI INTÉZET**

Programvezető:

Tudományos vezető:

Dr. SCHMIDT JÁNOS

Dr. TENK ANTAL

egyetemi tanár

egyetemi tanár

Az MTA levelező tagja

a mezőgazdasági tudomány

Kandidátusa

**EU-KONFORM HÍZOTT LIBAMÁJ ELŐÁLLÍTÁS HAZAI
MEGOLDÁSÁNAK ÖKONÓMIAI KÉRDÉSEI**

Készítette:

TÓÁSÓ SZILVIA

MOSONMAGYARÓVÁR

2006

1. BEVEZETÉS, CÉLKITŰZÉSEK

Évtizedek óta a hízott libamáj előkelő helyet foglal el az úgynevezett hungarikumok sorában. Az évente termelt 1700-1800 tonna hízott libamáj 75-80 %-át exportáljuk, az ebből befolyt összeg évente 5-6 milliárd forint árbevételt biztosít Magyarországnak. A magyar hízott libamáj termelésének jövőjét elsősorban az exportárak döntenek el, de az EU egyre szigorodó állatvédelmi szabályai ugyancsak befolyással lesznek az ágazat jövőjére. Európában az állatok kényszeretetésével (például a libatömés) szembeni fogyasztói ellenérzés erősödése a jellemző. Az EU Állatvédelmi Tudományos Bizottságának jelentése ellenzi a kényszeretetés gyakorlatát a liba- és kacsatartás során. Az EU 1996-ban készült „Házilúd tartására vonatkozó ajánlástervezet” a tömés gyakorlatát 15 éven belül szándékozott beszüntetni, azonban az 1999-ben elfogadott ajánlásból ez a cikkely már kimaradt. Még ha jelen pillanatban nem is létezik az Európai Unióban olyan időkorlát, amely gátat szabhat a tömés, mint hízott liba-, és kacsamáj előállításának módjának, mégis ilyen törekvések mellett hazánk is számíthat a tömés jövőbeni betiltására. Ezek ismeretében a kérdés az, hogy hosszabb távon mi jelenthet megoldást a lúdágazatban a hízott máj előállítással foglalkozók számára.

A hazai hízott libamáj exportjának fontossága, valamint az EU állatvédelmi normáinak folyamatos szigorítása miatt a hazai lúd ágazatban (ezen belül a hízott libamáj előállításában) új tartás-, és termelési technológiák bevezetésére kerül sor. Az erre való felkészülést már ma el kell kezdeni. Ezért van szükség olyan tudományosan

megalapozott kutatási eredményekre, amelyek ökonómiai oldalról is támpontot adhatnak e változások bevezetéséhez.

Az alapkérdés megválaszolása után tisztázni szükséges azokat a teendőket (tenyésztési, tartási, takarmányozási stb.), amelyek nyomán fokozatosan teljesíteni lehet az EU szigorodó feltételeit.

A lúdágazat, és ezen belül a hízott libamáj előállítás jövőbeni formáinak (technológiáinak) ökonómiai aspektusait figyelembe véve a disszertáció az alábbi célok megvalósítását tűzi maga elé:

- a hízott libamáj előállítás jelenlegi helyzetének vizsgálata, különös tekintettel az ökonómiai (hozam, költség, jövedelem, export stb.) vonatkozásokra;
- a hazai és nemzetközi piacokon versenyképes libamáj előállítás új (tömés nélküli) változatának egyik lehetséges technológiai megoldása;
- az EU-konform (tömés nélküli) libamájtermelés hazai modelljének ökonómiai vizsgálata;
- az új viszonyok figyelembevételével a hazai hízott libamáj ágazat következő időszakában várható helyzetének (pozíciójának) prognózisa.

A disszertáció végső célja egy olyan ökonómiai oldalról is bemutatott EU-konform hízott libamáj termelési eljárás kidolgozása, amely úgy képes teljesíteni az EU jövőben várhatóan egyre szigorodó állatvédelmi normáit, hogy emellett lehetőséget teremt az ágazat szereplőinek arra, hogy mind a külföldi, mind a belföldi piacokon megfelelő jövedelmet biztosító, versenyképes termékekkel lehessenek jelen.

2. ANYAG ÉS MÓDSZER

A disszertáció alapjául szolgáló kutatómunka a Nyugat-Magyarországi Egyetem Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Karának Agrárgazdaságtani és Marketing Tanszékén folyt 2003-2006 között. A primer kutatások alapját kérdőíves felmérések, valamint személyes konzultációk képezték. A szekunder vizsgálatok bázisát a Baromfi Termék Tanács (BTT), az Agrárgazdasági Kutató Intézet (AKI) valamint a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) kutatási időszakra vonatkozó adatai képezték. Az Alsó-Ausztriai Tartományi Agrárkamaránál tizennégy hetes szakmai gyakorlat lehetőséget adott az ökológiai lúdtartás ágazatára vonatkozó adatok gyűjtésére. A vizsgálatokhoz nagy segítséget nyújtottak a hazai gyakorlati szakemberekkel folytatott konzultációk, akiktől a téma gyakorlati kérdéseinek mélyebb megismeréséhez sikerült információkat gyűjteni. A kutatás során gyűjtött adatok feldolgozása Microsoft Excel szoftver alkalmazásával történt. Statisztikai értékelések közül az átlagszámítást, és regressziószámítást végeztük el. A hízott libamájtermelés tömés nélküli technológia ökonómiai vizsgálatához az alapot az Anser Branch Kft. kísérleti eredményei biztosították. A vizsgálatokhoz felhasznált adatokhoz és információkhoz a hazai és külföldi konferenciákon, nemzetközi szakmai tanulmányutakon, valamint a hazai és külföldi szakirodalom, dokumentációk áttanulmányozása során sikerült hozzájutni.

3. EREDMÉNYEK ÉS ÉRTÉKELÉSÜK

A világ hizott nyerslibamáj előállítóinak sorában Magyarország évtizedek óta az első helyen áll, évi mintegy 2 ezer tonnás termelésével. Ennek 80 %-a exportra kerül. A magyar baromfiágazat export termékei között fokozatos csökkenése ellenére- a hizott libamáj meglehetősen nagy értéket képvisel, a maga 8-10 %-os részesedésével. Az 1989. évi rendszerváltás - az állattenyésztés többi ágazatához hasonlóan- a lúdágazatot sem hagyta érintetlenül. A létszám folyamatosan a lúdtermékek (így elsősorban a hizott libamájexport) konjunktúráját követte, aminek elsődleges mozgatója a libamáj-export alakulása volt. Mind a felvásárolt hizott liba mennyiségét mind pedig a hazánkban előállított hizott libamáj mennyiségét tekintve az 1994. év kimagasló volt. 1995-től Magyarországon a 2004. évi európai uniós csatlakozásáig az exportengedélyeket csak a BTT ellenjegyzésével, az önkorlátozásban az egyes üzemek számára meghatározott mennyiség (kvóta) erejéig adták ki.

3.1. A libahízalás és hizott libamáj termelés ökonómiai vizsgálata

Az országos felmérésen nyugvó értékelés a BTT által rendelkezésre bocsátott adatokon nyugszik. Az adatokat az ország hat nagy hizott libát előállító integrátorai szolgáltatták, Ezek a magyar hizott liba termelés 80 %-át képviselik, így a felmérés és annak adatai reprezentatívnak tekinthetők.

Az 1. táblázat elkülönítve tartalmazza a tömőalapanyag-, és a libahízalás költségszerkezetét.

1. táblázat

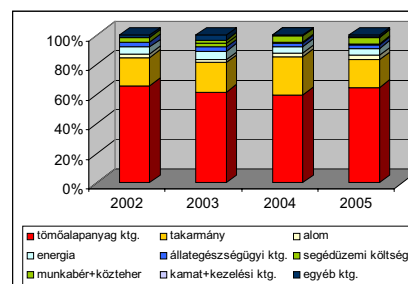
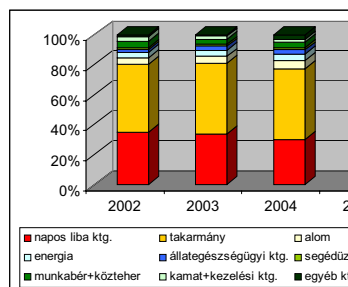
Tömőalapanyagnevelés és libahízalás költség- és
jövedelemviszonyai (2002-2005)

	2 0 0 2		2 0 0 3		2 0 0 4		2 0 0 5	
	tömő aa. nev.*	hízalás	tömő aa. nev.*	hízalás	tömő aa. nev.*	hízalás	tömő aa. nev.*	hízalás
Költségek								
Napos / tömőalapa.	516,8	1 567,1	531,0	1 805,8	472,1	1 698,9	493,3	1 744,7
Takarmány	670,3	461,4	745,4	590,8	750,3	660,7	648,4	507,0
Alom	61,7	51,3	70,6	51,5	92,0	71,9	110,0	83,3
Energia	56,1	114,3	63,6	172,6	68,2	123,6	93,3	125,0
Állateü. költség	31,2	77,3	44,2	84,0	41,1	67,8	48,4	65,1
Segédüzemi ktg.	16,1	5,0	19,8	46,4	20,0	18,0	46,7	19,9
Munkabér+közteher	65,6	66,7	52,0	60,7	60,2	112,3	80,0	117,8
Tolltépés	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Kamat+kezelési ktg.	41,8	0,0	35,3	0,0	30,3	4,0	16,7	6,7
Egyéb ktg.	19,6	43,1	14,6	104,2	49,1	16,0	36,6	36,6
Költségek összesen	1 479,2	2 386,2	1 576,5	2 916,0	1 583,3	2 773,2	1 573,4	2 706,1
<i>Ft / kg</i>	<i>341,6</i>	<i>343,3</i>	<i>358,3</i>	<i>407,8</i>	<i>353,4</i>	<i>400,2</i>	<i>342,0</i>	<i>381,1</i>
Árbevétel	1 541,1	2 732,3	1 579,9	3 090,0	1 643,8	3 110,2	1 629,0	2 893,2
<i>Ft / kg</i>	<i>355,9</i>	<i>393,1</i>	<i>359,1</i>	<i>432,2</i>	<i>366,9</i>	<i>448,8</i>	<i>354,1</i>	<i>407,5</i>
Eredmény	61,9	346,1	3,4	174,0	60,5	337,0	55,6	187,1
<i>Ft / kg</i>	<i>14,3</i>	<i>49,8</i>	<i>0,8</i>	<i>24,3</i>	<i>13,5</i>	<i>48,6</i>	<i>12,1</i>	<i>26,4</i>
Átlagtömeg (kg / db)	4,33	6,95	4,40	7,15	4,48	6,93	4,60	7,10

* 9 hetes tömőalapanyag

Forrás: BTT, 2006.

Az 1. ábrából megállapítható, hogy a tömőalapanyagnevelési fázisban a takarmányköltség jelentette a legmagasabb költséghányadot (41-48%). Az általunk számított adat igen hasonló Kozák (1987) korábbi időszakra (1978-1985) számított költségkalkulációjához. A takarmányköltség mellett a naposliba (30-35 %) költsége volt még meghatározó, amit az alom költsége (4-7%) követett.

liba
hízít
alá

1. ábra: A tömőalapanyagnevelés költség szerkezetének alakulása (2002-2005)

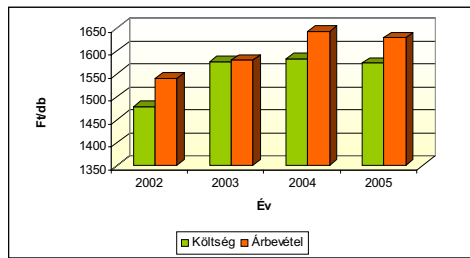
Forrás: BTT- adatok alapján saját készítésű ábra, 2006

2. ábra: A libahízítás költség szerkezetének alakulása (2002-2005)

Forrás: BTT- adatok alapján saját készítésű ábra, 2006

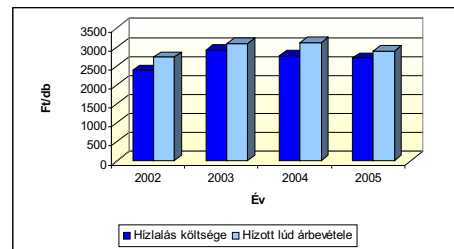
s költség szerkezetében megjelenik az előző fázis teljes költsége, így a libahízítás során a tömőalapanyag költsége a meghatározó (60-66%). Ezt a megállapításunkat alátámasztja Ballai-László (1972) 1967-1970 közötti időszakra vonatkozó megállapítása, miszerint a hízóba állított állatok költsége az összes költség 55 %-át is meghaladja. Az általunk vizsgált időszakban a hízítás során felmerülő második legnagyobb részarányú költség a takarmányköltség, az előző fázishoz képest jóval kisebb arányban (19-27%). Ezt ebben a fázisban az energiaköltség követte, az összköltség részarányának 5-6%-át adta.

A tömőalapanyag-nevelés összes költségének és a tömőalapanyagból származó árbevételnek az alakulását a 3. ábra szemlélteti.

3. ábra: A tömőalapanyag-előállítás költsége és árbevétele (2002-2005)

Forrás: BTT adatok alapján saját készítésű ábra,

4. ábra: A libahízalás költsége és árbevétele (2002-2005)

Forrás: BTT adatok alapján saját készítésű ábra, 2006

A tömőalapanyag- nevelés költségei- a 2003. évi jelentősebb ugrást követően – az utóbbi 2 évben stabilak voltak, sőt 2005-ben még csökkentek is (2004-hez képest 1 %-kal). Ugyanakkor az egy állatra jutó árbevételben a 4 év során 6 %-nyi növekedés volt. Ennek a termelési fázisnak az eredménye (nyeresége)- a kirívóan gyenge 2003-as év kivételével- mind az egy állatra, mind pedig az egységnyi testtömegre (1 kg-ra) vetítve meglehetősen kiegyenlített (a költségarányos jövedelem 3,5-4,0 % körüli).

Kicsit más a helyzet a hízalási fázisban jelentkező költségekkel: itt a termelés költsége 2002-höz képest 12 %-kal emelkedett 2005-ben. Ezzel szemben az árbevétel csak mérsékelten (6 %-kal) nőtt a 4 év során, sőt 2003 és 2004-hez képest még csökkent is.

Ennek eredményeként a hízalás eredménye 2002-höz viszonyítva 46 %-kal romlott. (4. ábra)

A termelési költségek viszonylag nagyobb arányú növekedése ellenére és a termelői árak mérsékelt növekedése mellett mind a tömőalapanyag-nevelés, mind pedig a libahízalás nyereséges volt a vizsgált 4 év során. Ebből a szempontból kritikusnak számít és ezért külön figyelmet érdemel- a 2003-as év, amikor mindkét fázisban (de különösen a tömőalapanyag-nevelésben) jelentősen visszaesett a realizált jövedelem. Az előző (2002-es) év jónak számító nyereségének hatására 2003-ban lényegesen megemelkedett a tömőalapanyag ára (2002-höz viszonyítva 15 %-kal). Emellett a rossz takarmánytermelés következtében 11 %-kal nőtt a takarmányköltség is. Ezek együttes hatására a veszteség közelébe került a tömőalapanyag-előállítás és az előző évhez képest a felére csökkent a libahízalás eredménye is.

Összességében megállapítható, hogy a vizsgált 4 év folyamán a libahízalásból származó jövedelem évenként változó volt, tendenciája pedig határozottan csökkenő. (2. táblázat)

2.táblázat

A libahízalás jövedelmezőségi mutatói (2002-2005)

Megnevezés	2002	2003	2004	2005	4 év átlaga
Árbevétel-arányos jövedelmezőség, %	12,7	5,6	10,8	6,5	8,8
Termelési költség-arányos jövedelmezőség, %	14,5	6,0	12,2	6,9	9,7

Forrás: BTT adatok alapján készült saját kalkuláció, 2006

3.2. Egy őstermelő hizott libamáj előállító és értékesítő tevékenysége

Ez a vizsgálat egy hizott libamáj előállító őstermelőnél folyt a Szigetközben. Azért esett a választás erre a gazdálkodóra, mert nem csak előállította, hanem helyben fel is dolgozta és háztól értékesítette is a libahúst és a libamáját. Az őstermelő tevékenység fő profilja 1987 és 2002 között a lúdtartás és lúdhízalás volt.

A vizsgált időszakban a telepen az éves turnusok száma 6, az egyes turnusok létszáma átlagosan 80 db, így az éves összállatlétszám 480 db volt. A hízaláshoz felhasznált takarmány ára 2800 Ft/t, ezt az értéket alkalmaztuk a saját előállítású takarmány esetében is. Az előnevelt libákat 4,5 kg-os súlyban vásárolták 290 Ft/kg-os áron. A hizott libák átlagosan (máj nélkül) 7,5 kg/db. Az éves hizott májtermelés megközelítőleg 300 kg, így a 480 db hizott lúd után a fajlagos májtömeg 0,625 kg. Az értékesített hús mennyisége 2800 kg, az értékesítési átlagár 550Ft/kg. A hizott libamáját 2750 Ft/kg-os áron adták el. Az értékesítés közvetlenül a termelőtől történt éttermek, boltok, illetve magánfogyasztók részére.

Az őstermelő 2002-ben 1.739.520 Ft eredményt realizált 480 db hizott lúd után. A 3. táblázat tartalmazza a libahízalás során felmerülő költségeket, az előállított termékekből (hizott libamáj, hizott lúd húsa) származó árbevételt, valamint az ezek különbségéből származó eredményt. Az országos értékekhez képest eltérés, hogy az őstermelőnél folytatott tevékenység során közteher nem terhelte a

gazdálkodót. Az őstermelő költségei között viszont megjelent a fuvar költség, valamint az értékesítés során felmerülő egyéb költségek.

3. táblázat

Hízalási mutatók egy hízott lúdra vetítve (2002)

ŐSTERMELŐ		ORSZÁGOS ÁTLAG	
Költségek	Ft	Költségek	Ft
Tömőalapanyag	1305	Tömőalapanyag	1567,1
Takarmány	448	Takarmány	461,4
Alom	63	Alom	51,3
Energia	125	Energia	114,3
Állategészségügyi költség	25	Állategészségügyi költség	77,3
Fuvar költség	186	Segédüzemi költség	5,0
Munkabér	38	Munkabér+közterhei	66,7
Értékesítés költsége	25		
Segédüzemi költség	5,0	Egyéb költség	43,1
Költségek összesen	2220	Költségek összesen	2386,2
Árbevétel	5844	Árbevétel	2732,3
Eredmény	3624	Eredmény	346,1

Forrás: az őstermelő adatai alapján, illetve BTT 2006

Amint az a 3. táblázat alapján megállapítható, a közel megegyező költség szint mellett a vizsgált őstermelő közel tízszeres nyereséget realizált egy hízott libára számítva. Ennek magyarázata, hogy az őstermelő saját maga értékesítette termékeit, így a nyereség is

közvetlenül nála jelentkezett. Ennek magyarázata, hogy az őstermelő saját maga értékesítette termékeit, így a nyereség is közvetlenül nála jelentkezett.

3.3. A hízott libamáj minőségi változása és az export alakulása

A libatermékek (hús és máj) exportja sajátosan viselkedett az összes baromfi exportján belül: a 2000-2004 közötti időszakban közel egyenletes baromfi-export teljesítmény mellett a lúdtermékek (ezen belül a hízott libamáj) exportja jelentős csökkenést mutat.

A libahízalás elsődleges célja az exportfeltételeknek megfelelő minőségű hízott libamáj előállítása. Az 1995-ben bevezetett exportkorlátozásnak, valamint az évről-évre csökkenő exportárnak köszönhetően fokozatosan csökkent az exportra kerülő nyers hízott libamáj és ennek megfelelően a belőle származó export-árbevétel is, habár a 2003-as mélypont óta ismét fellendülés tapasztalható. (4. táblázat)

4. táblázat

Hízott libamáj export néhány mutatója

Évek	Exportált hízott libamáj		
	Mennyiség (tonna)	Árbevétel (ezer Ft)	Fajlagos árbevétel (Ft/t)
2000	1362,3	7 123 720	5 229 186
2001	1491,6	6 911 831	4 633 837
2002	1526,5	6 231 222	4 082 032
2003	1483,2	5 072 860	3 420 213
2004	1406,3	5 714 779	4 063 698
2005	1386,0	6 343 260	4 576 666

Forrás: Magyar Lúdszövetség, 2006, saját kalkuláció

A vizsgált hat éves időszakban (2000-2005) az összes exportált lúdtermékből, és ezen belül az exportált hízott libamájból származó árbevétel összességében csökkent. 2000. év árbevételéhez viszonyítva a 2005. évi export árbevétel a hízott libamáj esetében 11 %-kal volt kevesebb, és ezzel párhuzamosan az exportált lúdtermékekben képviselt részaránya is kisebb (4. táblázat)

5. táblázat

A hízott libamáj minőségi megoszlása (%)

Évek	I. oszt.	II. oszt.	III. oszt.	IV. oszt.
2000	42,66	15,58	29,97	12,79
2001	45,73	15,37	27,69	11,04
2002	42,68	14,33	32,72	10,27
2003	42,00	12,51	35,67	9,82
2004	48,65	13,90	30,11	7,34
2005	50,10	16,68	21,84	11,38

Forrás: Magyar Lúdszövetség, 2006.

Az 5. táblázat adatai szerint az export szempontjából fontos I-II. minőségi osztályon belül együttesen közel 10 %-nyi növekedés történt az utóbbi 5 év alatt.

3.4. EU-konform hízott libamáj előállításának lehetősége

Az EU előírások figyelembe vételével Magyarországon is elkezdődtek az új (kényszeretést kiiktató) libahízalási kísérletek. Egy ilyen kísérlet bemutatását azért is tartjuk indokoltnak, mert a

közeljövőben meg kell találni a jelenlegi (tömésen alapuló) hizott máj előállítás alternatíváját.

A kísérleteket 2005-ben az Anser Branch Kft. végezte Mezőkovácsházán, amely tömőalapanyag előállítással és libahizlalással foglalkozik.

A kísérlet során 0,3 kg fajlagos tömegű libamáj elérése volt a cél, mivel az ekkora, vagy e tömeget meghaladó libamájra mutatkozott kereslet Svájcban. A kísérletbe bevont lúdhibrid a Gourmaud SI-14, amely hagyományos hizlalás során is kifogástalan májminőséget produkál.

A kísérleti csoport esetében az indító szakasz ad libitum takarmányozás mellett 42 napig tartott. Ezt 37-46 napig tartó nevelési szakasz követte. A takarmányfelvétel idő és mennyiségi korlát nélkül történhetett. Az ezt követő előnevelési szakasz (pregavage) 5-10 napig tartott, amely során az állatok számára a takarmányfelvétel már időkorlát mellett történt.

6. táblázat

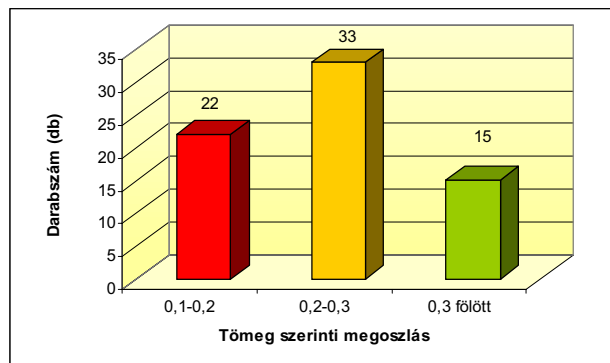
A kísérleti állomány májának minősítése

Liba	Átlagtömeg	I. o.		II. o.		III. o.		IV. o.		Máj átlag
db	kg/db	db	Kg	db	Kg	db	Kg	db	Kg	dkg/db
300	7,83	0	0	0	0	0	0	294	40,2	136,7

Forrás: Pályázati jelentés Anser Branch Kft., 2005.

A kísérletben az elhullási veszteség miatt 294 liba máját tudták értékelni. Ezek közül ultrahang diagnosztika segítségével választották ki a pozitív variánsokat, amelyeket aztán egyedileg is mérlegeltek. A

294 libából 70 db-ot találtak, amelyek eladhatóak nem foie gras-ként. Az 5. táblázatban látható, hogy az új módszerrel hizlalt egyedek mája a hagyományos minősítési rendszer szerint a IV. osztályba sorolhatóak.

5. ábra: A 70 db máj tömeg szerinti megoszlása

Forrás: Pályázati jelentés Anser Branch Kft., 2005.

A fejlesztés szempontjából a 0,2 kg feletti csoport perspektivikus, ugyanis ebben az esetben éri el, illetve haladja meg a fedezeti pontot a máj értékesítési árbevétele. A kísérletbe állított 300 egyed 16 %-a (48 db) volt alkalmas vegyes ivarban Gourmaud SI-14-es húshibrid falkából tömés nélküli hizott libamáj előállítás jövedelmező végrehajtására.

A 7. táblázatban jól látható, hogy az előállítási költségek a hagyományos hizlalási mód esetében jóval nagyobbak. Az alapvető eltérés oka a tömésért kifizetett díjban keresendő.

7. táblázat

A két hizlalási mód előállítási költsége

Paraméterek	Töméses hizlalás (Ft/lúd)	Új hizlalási mód (Ft/lúd)
Takarmányköltség	900	900
Naposliba	500	500
Rezsi költsége	500	500
Általános költség	550	550
Tömőnek kifizetett összeg	900	-
Feldolgozás költsége	1200	1200
Összes költség	4.500	3.650

Forrás: Pályázati jelentés, Anser Branch Kft., 2005.

8. táblázat

A két hizlalási mód árbevétele (Ft/db)

Paraméterek	Töméses hizlalás	Új hizlalási mód
Értékes húsrészek árbevétele	2.463	2.025
Máj árbevétele	2.400	2.601
Összes árbevétel	4.863	4.626
Előállítás nyeresége (árbevétel- költség)	363	976

Forrás: Pályázati jelentés, Anser Branch Kft., 2005

A 8. táblázat mutatja a két hizlalási mód esetében egy lúdra számított nyereséget. Ebből megállapítható, hogy a pozitív variánsok kiválasztásával, kényszeretést nem igénylő technológiával (hizlalási

móddal) magasabb nyereséget lehet elérni, mint a hagyományos, tömással történő hízott libamáj előállítás során.

4. ÚJ ÉS ÚJSZERŰ TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. Miközben a **nyers hízott libamáj minősége (az I-II. osztályba sorolt máj aránya) a vizsgált időszakban 10 %-kal javult**, eközben a termék exportára 2003-as évben olyan alacsony volt, hogy az azóta bekövetkezett kisebb fellendülés ideje alatt csak 2005-re sikerült a 2000. évben elért export átlagát elérni.
2. A vizsgált időszakban (2002-2005) a **tömőalapanyagnevelés költségszerkezetén belül a takarmányköltség** jelentette a legmagasabb költséghányadot (41-48%), a naposliba (30-35 %) valamint az alom (4-7%) költsége mellett. Amíg a teljes költségszerkezeten belül a naposliba, valamint a takarmányköltség részaránya csökkent, addig a vizsgált időszak alatt az alomköltség növekvő tendenciát mutatott. A **libahízalás költségszerkezetében a tömőalapanyag költsége** a meghatározó (60-66%), ami a vizsgált négy év során hullámzó képet mutatott. A hízalás során felmerülő második legnagyobb részarányú költség a **takarmányköltség**, az előző fázishoz képest jóval kisebb részarányban (19-27%). Ezt ebben a fázisban az **energiaköltség** követte, az összköltség részarányának 5-6%-át adta.

3. Egy új termelési (takarmányozási) technológia bevezetésének szükségességét a **hízott lúd csökkenő termelői ára és a termelési költségek növekedése** egyaránt szükségessé teszik. Összességében megállapítható, hogy a **libahízalásból származó nyereség 2000-2005 között 46 %-kal romlott. A hízott libamáj exportjövödelmének vizsgálata 1998-2002 között kimutatta, hogy mindvégig csökkenő volt, 2002-ben pedig már veszteséget termelt.**

4. A libahízalás és hízott libamáj-termelés összehasonlító ökonómiai vizsgálata alapján megállapítható, hogy a nagyüzemi körülmények között hizlalt és felvásárlókon keresztül a feldolgozó felé értékesített hízott libához viszonyítva **a kisüzemi (őstermelői) keretek között előállított és egyénileg (háztól) értékesített hízott libán, illetve hízott libamájon realizált jövedelem többszöröse az előbbinek.** Komoly gond azonban kisüzemi körülmények között az igen szigorú állategészségi, és élelmiszerhigiéniai előírások teljesítése. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az ilyen módon előállított libamáj csupán egy szűkebb piaci szegmenst képes kielégíteni.

5. Hazánkban **is elkezdődött a tradicionális** (tömésen alapuló) **hízott libamáj előállítását felváltó, ún. EU-konform libahízalási technológia kidolgozása.** Ennek gyakorlati eredményei egyelőre **nem jelentenek alternatívát** a tömés nélküli technológiára, habár a pozitív variánsok kiválasztásával magasabb nyereség volt

elérhető, mint hagyományos, töméses hizlalás során. Ez további bizakodásra az okot. A piac- és versenyképes foie gras-t előállítani képes tömés nélküli technológia kifejlesztése további genetikai szelekciós tevékenységet, valamint a módszer további finomítását igényli.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

Az Európai Unió csatlakozásunkat követően kétség nem fér ahhoz, hogy a közösségi szabályozások hazánkra is kötelező érvényűek. Az Európai Unióban egyre nagyobb hangsúlyt kap az állatvédelem, az állatjólét kérdése, amely az állatok életkörülményeinek javítását hivatott elősegíteni. Ezen elgondolások mentén a nagyüzemi, intenzív tartástechnológiát újra a faji sajátosságokhoz inkább igazodó extenzív irányba történő elmozdulás jellemzi. Ilyen elképzelések és törekvések mellett hazánk is számíthat a hizott libamáj előállításra -mint nemzeti hagyományokra hivatkozva- vonatkozó derogáció feloldására, valamint eme tevékenység betiltására.

Hazánkban több évszázados múltra tekint vissza a hizott libamáj előállítás, amely ugyanúgy, mint az európai államok közül legfőbb vetélytársunk esetében, Franciaországban, itt is több tízezer gazda megélhetését biztosítja. Éppen ezért komolyan kellene vennünk az Európai Unió ilyen irányú törekvéseit, és ha még ma sokan nem is feltételezik, hogy egyszer tényleg valamiféle korlát gátat szabhat eme

tevékenységnek, mégis el kell hinnünk, és azonosulnunk kell az Európai Unió tagállamok többségi akaratával.

A fent említettek miatt fontosnak tartjuk olyan módszer kidolgozását, amely valamelyest helyettesíteni tudná a tömással, jelenleg jellemző hízott libamáj előállítási módszerrel történő hízott libamáj előállítást. Erre a problémára igyekeztünk a disszertációban egy alternatív lehetőséget bemutatni, amely a későbbiekben sikerrel alkalmazható lenne. Vizsgálataink kimutatták, hogy ezen termelési módszer (tömést nem igénylő hízott libamáj előállítás) alkalmazása alacsonyabb előállítási költségekkel jár, és így a termelők számára nagyobb nyereség elérését teszi lehetővé. Itt is fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy ezen termelési módszerrel elérhető hízott libamáj nem egyenértékű sem tömegében, sem pedig minőségi paramétereit tekintve a hagyományos, tömésen alapuló hízott libamájéval.

A disszertáció elején első célként tüntettük fel a hízott libamáj ökonómiai vizsgálatát. A vizsgálatok elvégzése alapján megállapíthatjuk, hogy a vizsgált időszakban a hízalási fázisban a termelés költsége 12 %-kal emelkedett. Az árbevétel növekedése nem volt ilyen mértékű, csupán fele ekkora növekedés volt tapasztalható. Szintén megállapítást nyert, hogy a libahízalás eredménye határozottan csökkent. A fajlagos májtömeg az elmúlt hat év során 20%-kal növekedett, amely szintén együtt járt a májminőségjavulásával. A hízott libamájtermelés ökonómiai vizsgálatának eredményeit összegezve megállapítható, hogy a libahízalás nyeresége 2000-2005 között 46 %-kal romlott. A hízott libamáj

exportjövedelmének vizsgálata 1998-2002 között kimutatta, hogy mindvégig csökkenő volt, 2002-ben pedig már veszteséget termelt.

Kutatásunk során megvizsgáltunk egy szigetközi hízott libamáj előállító őstermelői tevékenységet. Ezzel az volt a célunk, hogy megállapítsuk, hogy mennyire jövedelmező a nagyüzemi hízott libamáj előállítással szemben a háztáji, kisüzemi libamáj előállítás. Megállapítást nyert, hogy 2002-ben (az őstermelő ezt a tevékenységet ezzel az évvel bezárólag folytatta) az általunk vizsgált gazdálkodó közel tízszer akkora nyereséget volt képes realizálni hízott libamáj előállítás során, mint amit az akkori országos adatok tükröztek.

A dolgozatban javaslatot tettünk egy egyéni értékesítő hálózat kidolgozására, amely a gazdálkodók számára a nagyobb jövedelmezőséget eredményezhetné. Ehhez az őstermelő értékesítési módja és lehetősége nyújtott gyakorlati, valamint elméleti alapot.

A hízott libamáj termelés gyakorlatának jövedelmező fenntartása több tényezőtől függ. Az egyik az Európai Unió törekvés a hízott libamáj tömésel történő előállítására vonatkozóik. Ez a nemzeti akarattól független. A másik tényező, amely befolyásolhatja a libamáj termelés jövedelmezőségét, a hazai termelők számára meghatározó jelentőségű költségszerkezet alakulása, valamint a export felvevő piac nagysága.

6. A TÉMÁBAN MEGJELENT SAJÁT TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEK

Lektorált szakfolyóiratban megjelent tudományos közlemények:

1. Tóásó Sz., Birkás E., Vincze J. (2005): **The present state and the prospects of the Hungarian goose farms after EU accession**
Gazdálkodás 12. számú különkiadása, 2005. XLIX. évfolyam, p. 70-78.
2. Tóásó Sz., Tenk A. (2006): **Schutz von Versuchstieren**
Acta Agronomica Óváriensis, 2006. Volume 48. No. 1. p. 112-123.
3. Tóásó Sz.- Földes F.- Nagy B. (2005): **A magyarországi hizott libamáj előállításának kilátásai az EU csatlakozás után**
„Fenntartható fejlődés, fenntartható társadalom és integráció”
MTA VEAB Konferencia, Komárom, 2005. április 28., ISBN 963 9558 48 6, II. kötet, p. 230-239.
4. Tóásó Sz., Tenk A., Látits M. (2006): **A hazai lúdhízlalás és libamájtermelés helyzete és perspektívája**
Gazdálkodás, Megjelenés alatt

Tudományos konferenciákon a témával kapcsolatos részvétel:

1. Tóásó Sz., Nagy B., Németh A. (2004): **The future of the hungarian goose-sector** (poszter)
Sustain Life Secure Survival II, Socially and Environmentally Responsible Agribusiness Conference proceedings, Prague, 22-25 September 2004
2. Tóásó Sz., Földes F. (2006): **Weide-, und Öko-Gänsehaltung in Österreich** (poszter)
Within the European Union, III. Nemzetközi Konferencia, 2006. április 6-7.
3. Tóásó Sz. (2004): **A magyar lúdágazat helyzete és jövője az Európai Unióban** (poszter)
Nyugat- Magyarországi Egyetem, Mezőgazdaság- és Élelmiszertudományi Kar, Within the European Union Nemzetközi Konferencia, Mosonmagyaróvár, 2004. május 5-6.
4. Tóásó Sz., Tenk A., Birkás E. (2004): **A magyar hizott libamáj termelés jelen és jövőbeli kilátásai az EU csatlakozás után** (előadás)
Nyugat- Magyarországi Egyetem, Mezőgazdaság-és Élelmiszertudományi Kar, XXX. Óvári Tudományos Napok, Mosonmagyaróvár, 2004.